

skeletnih ostankov je bila onemogočena, ker so bili skeletni ostanki pomešani, deloma je bila to posledica posedanja ostankov zaradi delovanja sile njihove teže /.../

Identifikacija žrtev

Irena Zupanič Pajnič

V prispevku je opisana molekularno-genetska identifikacija skeletnih ostankov 88 žrtev povojnih pobojev v breznu Konfin I. Opisane so metode, ki smo jih uporabili za identifikacijo skeletnih ostankov in podane verjetnosti sorodstva. Za preiskave smo uporabili stegenice, golenice in nadlahtnico, katerih genetske profile smo primerjali s še živečimi sorodniki. /.../

Ob primerjavi genetskih profilov smo pri 40 kosteh zasledili ujemanje s še živečimi sorodniki (sestrami, brati, sinovi, hčerkami, nečaki, nečakinjami in bratranci) ter identificirali 32 žrtev poboja: Jožeta Gačnika, Antona Prelesnika, Franca Gostišo, Ludvika Mraka, Franca Leskovica, Jakoba Rota, Antona Dolinarja, Jakoba in Janeza Borštника, Viktorja Svetiča, Jožeta Zalarja, Franca Pavloviča, Franca Knavsja, Jožeta Zorka, Ignaca Novaka, Franca Verbiča, Petra Remca, Antona Petelina, Matevža Burjeka, Franca Bezka, Vinka Jerino, Franca Lapajnet, Ivana Strajnarja, Antona Hočevarja, Antona Sajeta, Stanislava Čaplaka, Franca Cankarja, Jožeta Kastelica, Mateta Ljubičiča, Mateta Turkalja, Luka Medvidovič in Ludvika Mavreka. Pri vseh žrtvah so izračunane verjetnosti sorodstva precej visoke in govoriyo v prid pozitivni identifikaciji. /.../

Za genetsko preiskavo smo od vsake kosti odvzeli fragment, dolžine 5 do 8 cm. Kostmi smo pred preiskavo fotodokumentirali in označili s števkami. Razgradnjo DNK smo preprečili s shranjevanjem vzorcev kosti v zamrzovalniku (inaktivacija deoksiribonukleazne aktivnosti). Za molekularno-genetsko preiskavo smo odrezali od dolge kosti majhen del, pri čemer smo uporabili na žagi sterilni list, svež laboratorijski plašč, dvojne rokavice, varnostna očala, kirurško masko za nos in usta ter kapo. Na sterilnih vatiranih palčkah smo zbrali brise ustnih sluznic referenčnih oseb. S tem namenom smo sorodnikom dostavili komplete za odvzem brisa ustne sluznice z navodili za pravilen odvzem. Od sorodnikov smo poleg brisov ustne sluznice prejeli tudi podpisano izjavo, da se strinjajo z objavo rezultatov molekularno-genetske identifikacije. /.../

Od skupno 88 žrtev grobišča Konfin I smo uspeli zbrati še živeče sorodnike za 44 žrtev. Identificirali smo 32 žrtev, 12 žrtev s seznama pa nam ni uspelo identificirati. Od tega smo imeli za dve žrtvi na razpolago za primerjavo nečake po očetovi liniji, za eno žrtev hčerko, za eno žrtev sina, za štiri žrtve sestre (pri eni poleg sestre tudi nečaka po očetovi liniji), za eno žrtev brata, za eno žrtev dve hčerki in sina, za eno žrtev sina in za eno žrtev bratranca po očetovi liniji. /.../

Identifikacija žrtev iz grobišča Konfin I predstavlja v slovenskem prostoru študijo, ki nam daje smernice za nadaljnje molekularno-genetske preiskave povojnih množičnih grobišč v Sloveniji. /.../

Arheologija pri izkopu

Draško Josipovič

Po uspešno končanem izkopu prikritega morišča v Konfinu na Kočevskem avgusta in septembra 2006 se je na predlog Komisije Vlade RS za reševanje vprašan prikritih grobišč pričelo z arheološko metodo /.../ izkopavanja prikritih grobišč (morišč) iz časa po koncu druge svetovne vojne, najprej na območju občine Škofja Loka (leta 2006 in 2007), v Lokavcu pri Ajdovščini (2008), v Matjaževi jami pri Pevnem (Crngrob, 2009) in v Mozlju na Kočevskem (2009). /.../

Grobišče v Žolščah nad Puštalom pri Škofji Loki. V času med 12. in 15. oktobrom 2007 je ekipa podjetja Magelan skupina d. o. o. iz Kranja v sodelovanju s podjetjem Primož Šink s. p. izkopala prikrito grobišče iz časa po koncu druge svetovne vojne. Leži na severnem pobočju gozdnatega hriba nad zaselkom Žolšče med desnim bregom Poljanske Sore in levim bregom potoka Hrastnica. Pri izkopu sta sodelovali fizična antropologinja dr. Petra Leben Seljak iz Žirov in forenzični genetik prof. dr. Katja Drobnič kot svetovalka Občine Škofja Loka.

Po pričevanju domačinov naj bi bilo v dveh manjših grobnih jamah zakopanih okoli 15 ljudi, ki so bili pripeljani iz škofjeloškega gradu in ustreljeni poleti 1945. Med izkopavanjem smo ugotovili, da sta bili obe lokaciji že sondažno preverjeni v zadnjem desetletju, ker smo ugotovili, da so bile določene kosti dislocirane. V zahodnem grobu smo izkopali posmrtno ostanke petih ljudi, v dobrih deset metrov oddaljenem vzhodnem grobu pa posmrtno ostanke šestih ljudi. Približno 15 m severovzhodno od mesta vzhodnega groba je bilo ugotovljeno območje eksekucije. Na tem mestu smo z iskalcem kovin neposredno pod gosto podrastjo našli več tulcev kalibra 9 mm (MP-40) in kalibra 7,92 mm (puškomitraljez ali puška). Tulcev je na lokaciji še veliko, vseh zaradi omejenega časa nismo mogli pobrati. Trupla ustreljenih so bila potem prenesena ali odvlečena do grobnih jam, v katere so bila potem, glede na lego kostnih ostankov, nametana.

V zahodnem grobu so bili izkopani posmrtni ostanki petih ljudi. Grob je bil vkopan relativno plitko pod gozdnim površjem. Med osebnimi predmeti, ki so bili najdeni ob okostjih, so bili ostanki obutve (okovani vojaški čevlji, običajni usnjeni civilni čevlji) in predmeti osebne rabe oz. deli obleke. Pri tem gre omeniti predvsem okostje Ž 2 z ostankom železne pasne spone in glavnika za spenjanje frizure, zraven

so bile na predelu prsi še steklene aplikacije – našitki, na katerih so bile upodobljene izbrušene (jedkane?) živalske podobe (črček ali kobilica, pikapolonica, čebela, riba in komar). Našli smo tudi ostanke žal povsem razpadle torbice iz blaga. /.../

V vzhodnem grobu smo izkopali posmrtno ostanke šestih ljudi. Ker je skoraj na sredini groba zrasla skoraj 20 metrov visoka bukev, so bili kostni ostanki temu primerno v slabem stanju.

Antropološke analize

Petra Leben Seljak

Kot fizična antropologinja, specializirana za analize človeških skeletov, sem sodelovala pri več izkopih povojnih prikritih grobišč, ki jih je večinoma vodil arheolog mag. Draško Josipovič. Najprej v septembru leta 2006 pri izkopu brezna Konfin I,

do leta 2009 pa še pri osmih izkopih in treh sondiranjih. Moja naloga je bila ugotoviti število žrtev ter njihov spol, določala sem tudi okvirno starost in telesno višino, pozornost pa sem bila tudi na

morebitne posebnosti, kot so patološke spremembe, kazalci telesne aktivnosti in stanje zobovja. Le te bi namreč lahko posredno pomagale pri identifikaciji pokojnikov in zmanjšale število potrebnih analiz DNK. Antropološko analizo sem izdelala na mestu samem po mednarodno priznanih standardnih metodah. Grobišča so navedena po kronološkem vrstnem redu glede na čas izkopa. Predstavljeni so le bistveni rezultati, medtem ko so v originalnih ekspertizah le ti tudi utemeljeni, okostja pa podrobno opisana. /.../

Sonde na Arehu. Dne 4. oktobra 2007 so na Arehu na Pohorju potekala sondiranja, katerih namen je bil potrditi obstoj prikritih povojnih grobišč. Človeška okostja smo našli na treh lokacijah, od katerih je bila ena že znana, dve pa sta bili odkriti na novo.

Sonda 12: Ta sonda je bila znova odprta zaradi predpostavke, da bi lahko šlo za manjši družinski grob, v katerem naj bi bil domnevno pokopan tudi otrok. Antropološka analiza te domneve ni potrdila. Vse

kosti iz že prekopane dela sonde pripadajo štirim odraslim osebam, trem moškim in eni, domnevno ženski. Gre za ostanke lobanj, trupa in zgornjih okončin, izključno levih. Ob razširitvi sonde pa so bile na obrobju odkrite še kosti

spodnjih okončin (golenci in stopala, spet samo levih) najmanj treh odraslih oseb, dveh moških in domnevno ene ženske. Če upoštevamo samo število kosti, bi te kosti nog lahko pripadale prej omenjenim skeletom in bi bili tako v sondi le štirje skeleti. Vendar pa njihov položaj nakazuje, da kosti nog bolj verjetno pripadajo drugim skeletom in da bi tako lahko bilo v sondi najmanj šest ali sedem oseb. Pri eni moški lobanji je na desni temenici vidna odprtina, pri drugi pa vstopna strelna rana premera 9 mm na čelnici. V dveh maksilah

smo opazili zobe z zlato krono, dva sekalca in en kočnik.

Sonda 14: Zelo plitev grob, v katerem so bile kosti najmanj treh odraslih oseb. Ostanki lobanj so bili na površini in obdani s skalami, ostale kosti pa komaj 20 cm pod površjem.

V kraških jamah

Andrej Mihevc

Število brezen z opaženimi človeškimi ostanki še vedno raste, saj jamarji vsako leto odkrijejo nova. V okviru naloge o ugotavljanju obstoja in obsega prikritih vojnih grobišč v kraških jamah in brezni smo po naročilu Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve RS oziroma Komisije vlade Republike Slovenije za reševanje vprašan prikritih grobišč pregledali 40 kraških brezen. Delo je bilo opravljeno v letih 2007 in 2008. Projekt pregleda je prevzel Bojan Volk, z njim pa je sodelovala skupina jamarjev in speleologov: Marko Erker, Andrej Mihevc, Štefan Hren in Viktor Verbič. Namen pregleda je bilo preveriti navedbe o obstoju človeških ostankov v brezni s seznama, oceniti obseg grobišč in oceniti možnosti za izkop in iznos posmrtnih ostankov. Spustili smo se v vsako od navedenih brezen ter pregledali njegovo dno. Na dnu brezen, kjer na površju ni bilo človeških ostankov, smo izkopali sonde. Sondiranja so bila minimalna, omejena le na preprost izkop skozi grušč, skale ali odpadke do globine, v kateri bi morali biti človeški ostanki, to je do globine starejših, originalnih jamskih tal. Na seznamu jam za pregled je bilo sprva navedenih 40 jam. Med delom pa je prišlo do nekaterih sprememb. Nevinje jame pri Babnem Polju nismo našli. Domačini lege vhoda v jamo ne poznajo, jamar, ki je bil v brezni pred tremi desetletji, pa je prepričan, da v njem ni kosti. Pri iskanju tega brezna pa so nam domačini pokazali drugo, Žingino jamo, zato smo obiskali to. V treh brezni nismo dosegli dna. To so bile jama Pintarca, kjer se zaradi smrada v ozkem brezni nismo spustili do dna, smo pa stanje preverili, višec na vrh nekaj metrov nad dnom, in pa Brezno pri Štrekljencu, kjer so v ozkem brezni zagodeni odpadki preprečili dostop do dna. V Kozlovki pa se je v vhodnem brezni zagodilo drevo in je bilo spuščanje mimo njega preveč nevarno. Dna več jam so bila na debelo zasuta z odpadki, zato tam sondiranja sploh nismo mogli opraviti. Dve jami, Rojska jama ter Koščeva jama, pa sta popolnoma zatrpani z odpadki.

Obiskali smo tudi nekaj jam, za katere smo izvedeli, da so bile predmet ekshumacij že v letih 1946–1947. To so Jelenca, Volčjigradska globonica, Pipanca in Mejna jama. Zanimalo nas je, ali so v njih še človeški ostanki. O vsakem obiskanem brezni smo izdelali kratko tekstovno poročilo s fotografijami in načrtom brezna, predvsem njegovega dna. Izmerili smo jih in izdelali načrte brezen oziroma delov, kjer leže človeški ostanki. Načrt jame ali skico vhodnega dela jame smo prikazali na običajen jamarjski način, s pomočjo iztegnjenega narisa in tlorisa. Izmera in njen obseg sta bila opravljena s stopnjo natančnosti, ki omogoča lokacijo človeških ostankov in načrtovanje kasnejših izkopavanj. ■

Pripravil IVO ŽAJDELA

»ŠLI SMO NAPREJ IN ZAKRIČALI OD PRESENEČENJA IN GROZE. TAM JE BILA MNOŽICA TRUPEL.«

ŠTEVILO BREZEN Z OPAŽENIMI ČLOVEŠKIMI OSTANKI ŠE VEDNO RASTE, SAJ JAMARJI VSAKO LETO ODKRIJEJO NOVA.

